

magali! Bog naj vsem plati, nam pa ohrani sad sv. misijona!

Za občino Pišcece: Baron Moscon, župan, Anton Kostevc, obč. svetovalec; za občino Globoko: Janez Urek, župan, Franjo Podvinski, obč. svetovalec, Jurij Razlag, obč. odbornik; za občino Bojsno: Janez Umek, župan, Janez Žmavc obč. svetovalec, Franjo Agrež tajnik.

Iz Celja. (Gledé na šolstvo navskriž) sta si kmetjski zastop celjske okolice in pa meščanski zastop celjski. Prvi je imel sejo ter sklenil do svojega državnega poslanca sledečo prošnjo: Blagorodnemu gospodu dr. Josipu Vošnjak, državnemu poslancu itd. na Dunaji. Podpisani občni zastop „celjske okolice“ pozdravlja z veseljem nasvet g. dr. Lienbacher-ja in drugov, ki meri na to, da se šletno obiskovanje šole skrči za dve leti. Blagovolite, blagorodni gosp. doktor, to našo izjavo, naznaniti na dotičnem mestu. Z najodličnejšim spoštovanjem zastop občine „celjske okolice“. Sledijo podpisi vseh navzočih odbornikov z g. županom vred. Drugih mislijo zastopniki celjskega mesta. Ti so se potegnili za šletno šolanje ter v „Cillier-Zeitung“ razglasili sledeči sklep: „Srenjsko svetovalstvo v Celji uvida v novih šolskih postavah najizvrstnejše, najgotovješe porošstvo resnične, blagor ljudstva utemeljujoče in človeštvo pospešujoče narodne prosvete; svetovalstvo bi toraj sleherno pohabljenjavanje, koje bi postavo v nazadnjaškem smislu zadeti utegnilo, smatralo kot pravo oškodovanje najvišjih narodnih koristij in bi je s vsemi postavuimi sredstvi branilo.“ Ta nasvet od 12 svetovaleev nasvetovan bil je kot sklep enoglasno sprejet! Slobodno. A s takimi praznimi besedami, golim vezanjem jalovih otrobov, še nikakor niso veletelni uzroki odpravljeni, zavolj katerih kmetjsko prebivalstvo po svojih poslancih tirja, naj se na potrebe posameznih dežel in stanov ozir vzame in šole vsaj na kmetih tako uravnajo, kakor kmetjske razmere tirjajo. Ako hočejo meščani svoje otroke 8 let šolati, slobodno jim, magari še dalje, do 20. leta. Toda plačujejo naj jih sami, naj v deželnem zboru ne mečejo vseh šolskih potroškov na gruntni in hišni davek jednakomerno, tako da kmet mestnim gospodom do $\frac{2}{3}$ potroškov šletno šolanje plačuje. Kedar bo deželni zbor sklican, bodedo o tej reči več povedali celjskim gospodom, zlasti o njihovej „meščanski šoli“.

Iz Koroškega. (Razne novosti.) Naši sosedi Italijani se ob meji obnašajo, kakor da bi res vsaki čas prišlo do krvavega boja; nedavno so v Pontebo došli 3 bataljoni „planinskih lovcev“. Toliko vojakov je érezmerno sred miru v takem gnezdu, kakor je Ponteba. Ako pa res pride do boja, potem preti Koroškej huda, ako bi naša vojska bila od Marlborgeta vržena proti Beljaku in Celovcu. Vsled nesrečne vojske l. 1866 smo Korošci na mejah sovražnikov, ker smo Venecijo zgubili. — Svitli cesar so 200 fl. darovali šolskej srenji v št. Urhu za stavljenje nove učilnice, 80 fl.

pa gasilnemu društvu v Gutštajnu. — Po dolini Mislinjskej razsajajo osepnice prav hudo. Skoro vsaki den pokopljejo po 2 mrliča. Jako občutno je za tamošnje bolnike, ker pogrešajo vračnikov, še dovolj zdravih in krepkih. — Istrijanom so naš milostljivi knez in škof darovali 25 fl. — Pred porotniki v Celovci bil je obsojen požigalec Jakob Dobrone na 8 let v težko ječo, posilni skrunitelj Pet. Wirth in ropar Fr. Bizjak iz Tolminskega na 6, tat J. Majer na 5 let, ubijavec Zorzi na 3 mesence, malar nesramež And. Wirth na 4 mesence. Tri leta dobil je pa Jur. Ferjan, ker je svojega tasta tako tepel, da mu je vse kosti zdrobil, jednako 3 leta gre sedet v luknjo 21letni morivec Jan. Juri! Bog jim daj poboljšati se!

Iz Brežič. (Častno meščanstvo — priden učitelj umrl.) Mestni zastop v Brežicah je našega občestovanega č. g. dekana in duhov. svetovaleca Franc Mikuš enoglasno imenoval za častnega meščana z ozirom na njihove zasluge za cerkvo in šolo, občino in okraj, kakor tudi za gospodarstvo kot predstojnik Brežke podružnice i jim 1. t. m. slovesno izročil diplomo. Bog obrani za dušno in gmotno blagostanje ljudstva vnetega i blagega gospoda pri vednem in trdnem zdravju. — Umrl je 29. p. m. mestni učitelj g. Janez Poljanec po plučni bolezni in previden s. ss. zakramenti za umirajoče 35 let star zapustivši ženo in 5 otročičev. Bil je ranjki kot izvrsten učitelj in organist od vseh čislan in je tudi s katehetom složno deloval in ga podpiral v krš. podučevanji mladine. Imel je prav lep in slovesen pokop, h kateremu so prišli g. učitelji iz šolskega okraja in svojemu pokojnemu tovaršu genljivo nagrobnico zapeli. Ranjki bodi priporočen v molitvo in blagi spomin.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Cesarjevič naslednik Rudolf, sedaj 22 let star, je odpotoval na dvor belgijskega kralja v grad Laeken, kder je snubil za kraljevo hčer, 16letno princesinjo Štefanijo; bil je še isti den ž njo zaročen, poroka bo jeseni; cesarica vrača se iz Angleškega domov in obišče pojdoč belgijsko kraljevsko rodbino. Nesrečni nadvojvoda Maksimilijan, poznej cesar v Mehiki, imel je tudi belgijsko princesinjo za ženo, sedaj celó zblaznelo cesarico Charlotta. — Naši poslanci postajajo čedalje nevoljnješi z grof Taaffejevo vlado, ker jim ničesar in nikder volje ne izpolni. V državnem zboru pa ovirajo liberalci z večnim ugovarjanjem in praznim besedovanjem krepko in hitro delovanje. Vse hočejo zavleči, ministri liberalni pa žugajo, da od naše večine sklenjenih postav ne bodo cesarju predložili v potrjenje na primer: postave zoper posilno legaliziranje, zoper oderuštvo; to pa je naše poslance hudo razžalilo in so zlasti ministra Stremajerja ostro zavrneli in hudo poklestili, zlasti dr. Rieger in dr. Fuchs; slednji je rekel: če pa

morajo poslanci le to sklenoti, kar ministri hočejo, potem ni treba poslancev, vsaj tako dragih ne. Močno piknilo je Stremajerja, ko mu je dr. Fuchs na očitiranje, da naši poslanci ne vedo, kaj delajo, ako hočejo posilno legaliziranje odpraviti, zavrnil, da rad Stremajerja v potrebni poduk vzame ter dobro ga podučí o nepotreboči posilnega legaliziranja, ki dela ljudem mnogo sitnih potov in velikih stroškov. Sploh Stremajer govori tako srdito, da ne bode prej miru, dokler mu naša večina pri proračunski obravnavi krepko na nogo ne stopi in — odpravi! To tem bolj, ker se upira krvavo potrebnej postavi zoper nesramno odenštvo. — Novi bankovci izidejo brez grba, ker Magjari na njih ne trpijo našega, mi pa magjarskega ne. Obresti za vzajemni državni dolg znašajo na leto uže 115 milijonov goldinarjev. Magjari doplačujejo le 30, mi pa 85 milijonov. Vrh tega so nam liberalci zadnja leta še 400 milijonov novega dolga nakopali, dače pomnožili, potroške pa tako nategnili, da je vsako leto več milijonov zmanjkalo vkljub silnemu iztirjevanju in moramo reči, čudovito marljivemu, vplačevanju dač; novi državni zbor pa dobi toliko oviranja od strani liberalnih poslancev, še bolj pa od liberalnih ministrov, da ne more nič zdatnega hitro dognati. Zato bode zopet 30 milijonov treba na posodo vzeti. To je res žalostno! — Praško mesto jemlje 2 milijona na posodo za šolske potrebe, bela Ljubljana je tudi najela dolg in ga s pomočjo loterijskega izžrebovanja dobitek hoče poplačati; mesta zaporedom lezejo v dolgove, kakor na Italijanskem in nalagajo potemcem neznosljivih bremen. — Česki poslanec in deželni odbornik Sladkovski je umrl; mož je dolga leta deloval za svoj narod in svojo domovino. Pogreb bil je sijajen. Prestopil je pred nekolikim časom k pravoslavnej cerkvi, a na smrtnej postelji želel v katoliško Cerkvo nazaj, poslal je po župnika, a ta je prepozno došel. Bog bodi mil sodnik! — Česka vlada dobi nov volilni red, ki bo českemu narodu baje pravičnejši od sedanjega. Tirolsko mesto Nauders je pogorelo, 81 hiš je upeljenih, 120 rodbin brez strehe; zgorelo je mnogo živine, krme, pohištva; škoda se ceni na 300.000 fl. — Italijani rovljejo ob naših mejah vedno drznejše in kupičijo vojsko ob njih; vsled tega moral je 15. lovski bataljon zasesti na Tirolskem dolino Ampezzo in tudi v Bistriško dolino (Puster-Thal) treba je posadko djati. Tudi prihaja vedno več rogoviležev k nam; v Trstu so zaprli 5 takih nemirnežev, ki so trosili veleizdajskih listov med ljudi na Primorskem. V Gorici so prejeli in zaprli urednika laškega lista „Isonzo“ in tiskarja Mora-ja. Sad dolgoletnega božanja Lahov zori. Letos k vajah pozvani so tudi vsi rezervisti vseh 25 artilerijskih naših regimentov. — Na Ogerskem se poslanci ukvarjajo z jalovim govorjenjem v državnem zboru, med tem se pa ljudje, zlasti Slovaki, zavolj davka in gladu selijo proč iz „srečne Ogerske“ (?) v daljno Ameriko. Okoli

Pančeve širi se trsova uš, filoksera. Zato nujno prosimo, naj nihče ne kupi iz Ogerskega nobenega trsa, nobenega drevesa, da nam tega strašnega gosta ne zatepe v našo deželo. Žalostno in sramotno je, kar se iz Visokega v Bosni poroča v Zagreb in Ljubljano, namreč: „da je tamošnji c. k. kotarski predstojnik g. Rajčetič vsled naredbe visoke c. k. vlade za Bosno in Hercegovino od 6. oktobra 1879, števil. 12.252 mohamedancem prepovedal pokristijaniti se in bodo dotični kaznovani z župniki vred, ki bi kakega mohamedanca krstili.“ To je vendar več, kakor čudno. Skoro bodemo državnemu poslancu g. M. Hermanu morali prav dati, ko je v državnem zboru nekokrat rekel, „da naša avstrijsko-ogerska vlada ne bode srečno roke kazala v Bosni in Hercegovini.“

Vnanje države. Ruski car obhajal je 2. marca 25letnico svojega carevanja sijajniše, nego smo se nadejali po groznem zadnjem napadu. Vse, kar je na Ruskem zdrave pameti in blage volje, mu je presrečno čestitalo in po pravici: car Aleksander je Rusijo ukrepil in jej rane ozdravil vsekane po nesrečnem boji l. 1855. ruskega kmeta je rešil rabote in tlake, carstvo okovaril pred poljsko zaroto l. 1863 in kristijane Slovane na Balkanu otel izpod turškega jarma, le eno je hudo, to je neusmiljeno preganjanje katoličanov, slepo širenje novošegne paganske šolske omike, iz katere se rodijo grdobni nihilisti. Dne 2. marca bilo je v Petersburgu vse mirno, ali uže 3. marca je krščen 21letni jud Mladecki ustrelil v generala Loris-Melikova na ulici; ni ga zadel, ter je bil od generala samega ugrabljen; dva dni potem so zločinca obesli. Ta napad na prvega carjevega namestnika je Ruse hudo iznemiril, prosto ljudstvo je srdito in slutilo v vsakem dijaku, profesorji, izobraženci in odličniku, posebno pa pri judih, same nihiliste ter jih žuga raztrgati. Poljski velikaši bili so prijazno sprejeti od carja. Pravoč je, da se je Rusija z Angleži pogodila zastran Azije. — Grki in Turki so se zaradi meje sprli. — Francosko starejšinstvo je zavrlo VII. člen nove šolske postave, ki je nameravala katoličanom vzeti katoliške šole in pregnati jezuite itd. iz šol; to je velika zmaga! Nihilista in juda Hartmana pa Francozi niso hoteli Rusom izročiti, ampak iz dežele zapodili. — Belgijski freimaurerji hočejo sedaj še vse gimnazije razkristijaniti in katoliškim mešnikom vse dohodke vzeti. — Bismark in njegov stari Viljelm sta zvitka vrtoglavca; dnes Rusom in Francozom kažeta prijazno lice, da jutri po novinah obojim boj in pogubljenje naznanjata. Koga neki hočeta opehariti? Mesto bavarsko Donaustauf je do tal pogorelo. — V severnej Ameriki ljudje dobro gospodarijo; samo mesenca januarja so letos za 3 milijone goldinarjev pridelkov prodali v Evropo več, nego lani; sedaj se pripravljajo na volitev novega predsednika. — Etijski kralj Janez je zapleten v nesrečen punt, ki se je vnel zoper njega; moral je iz svojega kraljevskega mesta pobegniti. — Afgani ne dajo Angležem miru; zopet

se zbirajo na boj. — Veliko kitajsko cesarstvo dela znatne vojaške priprave pa še ni znano, zoper koga!

Za poduk in kratek čas.

Kruci na Slov. Štajerskem.

(Spominki iz domače zgodovine.)

VII. Ne da se nikakor tajiti, kajti je zgodovinsko dokazano, da so nekteri Središčani s Kruci bili ne le v Ormoži, ampak tudi v Ljutomerskih goricah ter se udeležili marsikterih ropov. Tega ne potrди v svojem dnevniku le Gašpar Adlešič, ki je bil tačas pri Veliki nedelji za kaplana ter je nektera leta poznej prišel za župnika v Središče, ampak isto pričujejo tudi drugi verjetni pisatelji — in priznavajo v večih pismih celo takratni tržani sami. Zapleteni namreč zavolj svoje udeležbe s Kruci v razne sitne tožbe, v svojih zagovorih nikdar ne tajijo, da so s Kruci držali, pač pa v vsakem pismu določno trdijo, da tega niso pristočno storili, ampak le prisiljeni ter opirajé se na občni zakonik in na druge takrat veljavne postavne določbe dokazujejo, da za to, kar so od Krucev prisiljeni storili, ne morejo biti odgovorni, tem menje pa kazni vredni. V večje pojasnilo naj sledijo tukaj s potrebnimi opombami samo nektera dotičnih pismen, ki jih je pisatelj teh vrst v Središkem arhivu najšel.

1) Ko so bili Kruci iz Središča srečno odpedeni, vrnil se je z drugimi begunci tudi grajščak Franc Anton Pete iz Ptujja v Ormož. Že od nekdanj neprijatelj Središčanov se je jeze le kar penil, ko je slišal, da so njegovo grajščino in mesto Ormož s Kruci napadli in oropali tudi nekteri Središčani. Dal je vso škodo ceniti ter je pri deželnem poglavarji zoper Središčane vložil velikausko tožbo in tirjal, da mu morajo povrniti vso škodo. Ali Središčani, ki so imeli ravno takrat jako prebrisanega in v postavah zvedenega pisarja, niso se dali tako hitro v kozji rog vgnati, temuč so se branili in opravičevali, kolikor so le mogli. Zato pa tudi tožba ni bila tako hitro rešena. Ko je pa grajščak sprevidel, da z odškodnino brž ko ne — nič ne bo, odškodoval se je sam, kder in kolikor je le mogel. V Središče se sicer ni upal, veliko drzneje je pa grabil v Frankoveih in Loperžicah, kder so nekteri Središčani imeli male želarije. Na njivah je pobral vse snopje, na pašnikih polovil govede in svinje in odgnal — da, še celo nektera posestva, ki jih je poprej bil Središčanom prodal, si je zopet prisvojil. Nekemu Jakobu Vuk je vzel vse žito, ko je bilo požeto in v „količe“ zloženo in 8 svinj, — na zadnje še tudi posestvo, ki si ga je pred nekterimi letmi od tistega grajščaka za 125 gld. srebra v Frankoveih (Krenkhdorf) kupil. Tako svojevoljno in zavsema krivično odškodovanje ni le prve tožbe zavleklo, ampak je dalo povod še drugim zamaunim pravam, ktere dognati je deželni poglavar imenoval Dr. Ivana Jurija Senitzer v Gradci za

nepriustranega sodnika. Temu zgoraj omenjeni Središčan Jakob Vuk piše med drugim tudi to-le:

„Sploh je znano, kako je nedavno, ko je na Ogerskem punt navstal, več tisoč puntarjev nevalidoma napadlo tudi Središki trg in mesto Ormož in kako so Kruci z žuganjem, da bodo naše hiše užgali, nas pa pomorili, če ne bomo z njimi držali in njim pomagali, prisilili v Središči skoraj vse, ki so le zamogli nositi orožje, da so z njimi šli. Jaz sem — hvala Bogu! — poprej ubežal in nisem delal nikomur kake uadlege. Tudi naš milostivi gospod baron Pete je v Ptuj pobegnil. Komaj pa se je v Ormož povrnil, je . . .“ — in zdaj našteje, kaj vse mu je grajščak silama vzel ter prosi, naj bi se mu zaukazalo, da mora nazaj dati. — To se je tudi zgodilo. — Tedaj Jakob Vuk — Središčan — priznava celo določno, da so Središčani šli in držali s Kruci. Ravno tisto priznavajo tudi drugi tržani v svojih opravičevalnih pismih.

2) Pa Središčani niso samo šli in držali s Kruci, ampak so se — seveda le prisiljeni — udeležili tudi nekterih napadov, kakor bo iz sledečega razvidno.

a) Neka Ana Marija Botko, rojena Svetonja — (brž ko ne vdova onega viteza Botko, ki je leta 1680 imel v Gradci hišo pri belem angelji ter je isto leto za pomorom umrl*) — je dne 15. maja l. 1704 pisala iz Kajžara pri sv. Miklavži Središkemu županu ter ga prosila, „naj nji tržani dopeljajo nazaj za zdaj konči prazne polovnjake, v kterih so v začetku posta l. 1704 — (takrat so bili Kruci v Središči) — na nek v Štajerski deželi zlo prepovedan način odpeljali iz tako imenovanih Flegeričevih goric v Kajžaru precej starega in novega vina, kajti sodi bi utegnili biti zelo dragi, ker se v goricah prav lepo kaže“. Zastran vina pa si pridrži še vse pravice ter ga bo ob svojem času tirjala po postavni poti nazaj. Konečno pa še dostavi celo imenik onih tržanov, ki so nji vzeli vino in tudi nektere druge reči. Piše namreč tako-le:

„Najpred mi je Mihal Hrčko — Središčan — vzel in odpeljal en štrtinjak vina. Mihal Modrinjak, Središčan, odpeljal je tudi en štrtinjak vina. Boštjan, Dečkov zet iz Središča, vzel je štrtinjak vina in en „lagvič“. Šavonov hlapec iz Središča je odpeljal en štrtinjak. Matija Plepelčevi ljudje in živina odpeljali so tudi en štrtinjak. K. Kolarič ima tudi dva polovnjaka mojih sodov; zelo rada bi vedela, kdo neki mu je tiste domu zapeljal. Videc, Središčan, odpeljal je en štrtinjak.

Koščičar iz Obreža je pre tudi en štrtinjak odpeljal: Bedo, oče in sin, sta si vsak štrtinjak vina naložila in v Središče odpeljala; še celo odbito ključavnico sta seboj vzela. Posmodič, Središčan, je vzel in odpeljal tudi en štrtinjak vina in eno veliko košaro. Nekteri teh divjakov (unchrist) so si naložili tudi moje nove lajte, ter nje odpeljali. Psihov zet ali Penec, Središčan, je od-

*) Dr. R. Peinlich, Geschichte der Pest in Steiermark.